

พุทธชาดปรี พุทธประวัติ
แปลจากภาษาสันสกฤต
ก

922.943

พ 444 พศ

พุทธาวตาร

พุทธประวัติแปลจากภาษาสันสกฤต

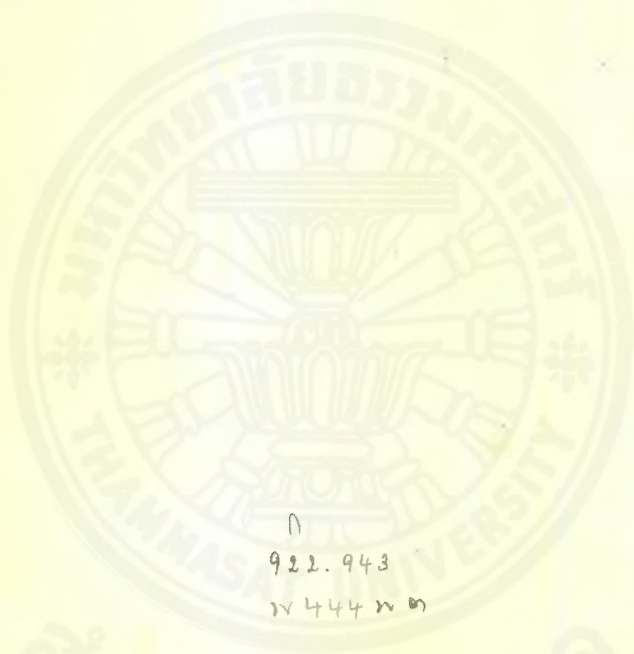
รองอำมาตย์ตรี พน รัศมิภูติ

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

อำมาตย์เอก พระยาอรรณพวิจิตร

เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ก
922.943
ว 444 น ๓

สำนักหอสมุด

74499

คำนำ

รองอำมาตย์ตรี พัน รัศมิภุติ อัยการจังหวัดประ
จวบศิริชนธ์ จะทำการปลงศพสนองคุณ อำมาตย์เอก
พระยาอรรณวกวิจาก (พุ่ม รัศมิภุติ) ผู้เป็นบิดา ให้มา
แจ้งความยังหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร ว่า
มีศรัทธาจะรับพิมพ์หนังสือในหอพระสมุด ฯ เป็นของ
ถวาย แลจ่ายแจกเนื่องในการพระราชทานเพลิงศพ
สักเรื่อง ๑ ขอให้กรรมการช่วยเลือกเรื่องหนังสือให้
ข้าพเจ้าเป็นผู้เลือก เห็นว่าพระยาอรรณวกวิ ฯ เป็น
เปรียญ ถ้าใดหนังสือที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนา
จะเหมาะด้วยประการทั้งปวง แต่หนังสือในทางพุทธ
ศาสนาในสยามประเทศ มีผู้พิมพ์กันแพร่หลายอยู่
แล้วทั้งภาษาไทยแลภาษาบาลี เวลานหอพระสมุด ฯ
กำลังให้แปลหนังสือต่าง ๆ จากภาษาสันสกฤตอยู่หลาย
เรื่อง ที่แปลแล้วเห็นมีอยู่เรื่อง ๑ คือทศาวตารจิต
ตอนที่ ๘ ว่าด้วยพุทธประวัติย่อ ๆ เกษมเมณฑรมหากวี

แต่งไว้ในภาษาสันสกฤต รองอำมาตย์เอก หลวงพินิจ
 วรรณการ (แสง สาลิตุล) เปรียญแปลเป็นภาษาไทย
 เห็นรูปเรื่องถ้อยคำมีมะโกธเคียงกับพุทธประวัติที่มีอยู่
 ในเมืองไทยมาก ควรพิมพ์ออกให้ผู้ศึกษาทางพระ
 พุทธศาสนาอ่านสอบสวนดู ว่าข้อความมีมะที่ชาว
 พราหมณศาสนิกชนแต่นั้นเป็นอย่างไร จึงอนุญาตให้
 นายพันพิมพ์ในงานศพพระยาอรรณภวิ ฯ ตามประสงค์

ในการพิมพ์หนังสือเรื่องนี้ได้คัดบาลีเดิมพิมพ์ลงไว้
 ด้วย เพื่อผู้ที่สนใจในทางวรรณคดีภาษาสันสกฤตจะ
 ได้สอบสวนตามความต้องการ

อนึ่งในการพิมพ์หนังสือเรื่องนี้เจ้าภาพได้เรียงประวัติ
 ของผู้มรณภาพส่งมาขอให้พิมพ์ไว้เป็นที่ระลึกด้วย จึง
 ได้พิมพ์ไว้ต่อไป

กรรมการหอพระสมุด ฯ ขออนุโมทนากุศลบุญ
 ราศีทักษิณานุประทาน ซึ่งบุตรธิดาพระยาอรรณภวิ ฯ

๗

ได้บำเพ็ญ เป็นการสนองคุณท่านผู้เป็นบรรพการด้วย
ความกตัญญูกตเวที แลที่ได้พิมพ์หนังสือเรื่องนั้นให้
แพร่หลาย.

กั ๑๖ ๑๖๖๖ สภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๖

สำนักหอสมุด

อำมาตย์เอก พระบาทรรถกวีจาก

พ.ศ. ๒๔๐๗-๒๔๖๓

ประวัติพระยาอรรณวกวิวาจก

อำมาตย์เอก พระยาอรรณวกวิวาจก (พุ่ม รัศมีภักดี)
เปรียญ ๓ ม. ๑ ช. ร ๑ พ. เกิดในรัชกาลที่ ๕ เมื่อ
ฉวันพุธ เดือน ๕ ขึ้น ๗ ค่ำ ตรงกับวันที่ ๑๓ เมษายน
๒๔๐๖ บ้านเดิมอยู่ที่เหนือวัดอรุณราช
วราราม อำเภอบางกอกใหญ่จังหวัดธนบุรี เมื่ออายุ
๑๑ ขวบได้ศึกษาอักษรสมัยอยู่ในสำนักพระครูสุต วิค
พระเชตพน พออ่านเขียนคึกเลขได้ เพราะในสมัย
นั้นยังไม่มโรงเรียนหนังสือไทยที่วางระเบียบการสอนได้
ลงเป็นแบบแผน ครั้นอายุ ๑๕ ปีได้บรรพชาเป็นสาม
เณรอยู่วัดมหาธาตุ ศึกษาภาษาบาลีณสำนักอาจารย์
หลวงทวดพระศรีรัตนคำสการาม จนอุปสมบทเป็นภิกษุ
ที่วัดระฆังโฆสิตาราม เมื่อขมะแม พ.ศ. ๒๔๒๖ หม่อม
เจ้า สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (ทัต ในกรมหลวงเสนีบริ
รักษ์) เมื่อยังเป็นหม่อมเจ้าพระพททบาทยลันท์เป็นพระ
อุปัชฌาย์ สมเด็จพระวันรัตน์ (แดง) เมื่อยังเป็น

ที่พระธรรมวโรคมเป็นพระกรรมวาจาจารย์ อุปสมบทแล้ว
 ได้ ๔ พรรษาจึงได้เข้าแปลพระปริยัติธรรม ในสนาม
 หลวงวัดพระศรีรัตนศาสดา เมื่อปีจอ พ.ศ. ๒๔๒๙
 ได้เป็นเปรียญ ๓ ประโยค ถึงบชาล พ.ศ. ๒๔๓๓
 ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรม ณ สนามหลวงวัดพระศรีรัตน
 ศาสดารามอีกครั้ง ๑ ได้เป็นเปรียญ ๔ ประโยค แล้ว
 ลาสิกขาในชั้นนี้ เข้ารับราชการอยู่ในกรมราชเลขา
 นการปี ๑ จึงย้ายไปรับราชการในศาลต่างประเทศ
 เมื่อยังตั้งอยู่ท่าเตียน ได้เป็นตำแหน่งนายเวร แล
 ขุนศาลเป็นรองยกربیตรโดยลำดับ รับราชการอยู่ใน
 ศาลต่างประเทศ ๘ ปี จึงย้ายมาเป็นพนักงานอัยการ
 กระทรวงยุติธรรม ถึง พ.ศ. ๒๔๕๑ ได้รับพระราช
 ทานสัญญาบัตรเป็นขุนประกาศกฤษฎีกา ปลัดกรม
 อัยการ ถึงรัชกาลปัจจุบันนี้ได้รับพระราชทานยศเป็น
 รองอำมาตย์เอก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๖
 ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเลื่อนขึ้นเป็นพระอรรคกร
 ประกาศ แลได้รับพระราชทานยศเลื่อนขึ้นเป็นอำมาตย์

โทใน พ.ศ. ๒๔๕๙ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๑ ได้รับพระราชทาน
สัญญาบัตรเลื่อนขึ้นเป็นพระยาอรรณวกวิราชก แลได้
เลื่อนยศเป็นอำมาตย์เอกด้วย คงรับราชการอยู่ใน
กรมอัยการต่อมา

พระยาอรรณวกวิราชกได้แต่งงานกับคุณหญิงทรัพย์
ธิดาพระยาธรรมสารวิทย์วิสิทธิ์ภักดี (เว็ก กมลยบุตร)
มีบุตรธิดาด้วยกัน ๖ คน ที่ยังมีตัวอยู่ในเวลานี้ คือ
รองอำมาตย์ตรี นายพัน รัชมิภักดี อัยการจังหวัดประ
จวบคีรีขันธ์ นางสาวสพวรรณ รัชมิภักดี นายพร รัชมิภักดี

พระยาอรรณวกวิ ๑ รับราชการตั้งแต่ได้รับพระราชทาน
เงินเดือน ๑๕ บาท จนถึง ๕๕๐ บาทเป็นที่สุด ได้รับ
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มงกุฎสยามชั้นที่ ๓
ตราภรณ์ ช่างเผือกชั้นที่ ๔ จัตุรดาภรณ์ แล
เหรียญจักรพรรดิมาลา กับเหรียญตระกูลในงานพระราช
พิธีต่าง ๆ ตามบรรดาศักดิ์อีกหลายอย่าง ส่วนราช
การพิเศษ พระยาอรรณวกวิ ๑ ได้เคยทำการแทนอธิบดี
กรมอัยการอยู่ราว ๖ เดือนครึ่ง ๑ เมื่อพระยาอรรณวก

ประสิทธิ์ (คุณคิลก) ถึงอนิจกรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐

พระยาอรรณวกวี ฯ เป็นผู้มีความรู้ทางคดีอันฝังอยู่ใน
ในทางพระพุทธศาสนาแต่ยังเยาว์ แม้เมื่อมาตั้ง
ตนเป็นคฤหบดีก็มิได้เหินห่างจากคตินั้น ประกอบกับที่
ได้แต่งงานกับคุณหญิงทรัพย์ ซึ่งมีตระกูลเป็นพท
มามกระอยู่แล้ว เป็นอคมสหายส่งเสริมเชิดชูให้ มี
เกียรติคุณเป็นที่นับถือทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บำเพ็ญการ
สังคหกิจสม่ำเสมอ จนในบรรดาผู้ที่ชอบพอแลใกล้
เคียงนับถือว่าเป็นมงคลในการอาวหะวาทะ ฉลาดใน
ทางบำเพ็ญบุตรสงเคราะห์ที่จะดำรงวงศ์สกุล เมื่อ
พระอรรณวกวี ฯ กับคุณหญิงทรัพย์มาถึงอนิจกรรมไป
เสียแต่บุตรธิดายังเยาว์ บุตรธิดาก็ยังสามารถปกครอง
กันเองมาได้ โดยเรียบร้อย

พระยาอรรณวกวี ฯ บัวยเป็นโรคอหิวาต แล้ว
กลายเป็นโรคไทรฟิการ ถึงอนิจกรรมเมื่อวันที่ ๙
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ คำณวนอายุได้ ๕๗ ปี

นโม พุทธाय

พุทธาวตารไ

พุทธประวัติสังเขป

ภาษาสันสกฤตคัดจากหนังสือทศาวตารจิต

ซึ่งเกษมเมณฑรมหากวีเป็นผู้แต่ง

ฉะเพาะตอนที่ ๘

พราหมณ์กุ่มปุปะผู้มีอารยะชำระ

รองอำมาตย์เอก หลวงพินิจวรรณการ

(แสง สาลิตุล) แปล

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

พ.ศ. ๒๔๖๖

พุทธชาวดาโร

กาลเอ ปุรยาเต กลีวิปลเวณ

ราคครุโหเคร ภควานภูวาพะธา

มชชตสุ ลัมโหชเล ชเนยุ

ชคนนิวาสะ กรุณานวิโตฏตุ ๑

ส สรวสโตวปฏติปรยคฺน

กฏปากุละ คากุยกุเล วิศาเล

ศุทโธทนาชยสฺย นราธิเปนุโท —

—รณนุสย ครุภเวตตาร ปตฺนยา ๑

มายาภิชานา นรนาถปตฺนี

ครุเก หริ วิศฺวคฺรุ วหนฺตี

ชาสนนจนฺเทรว สุธัพพิเวลา

นิชานนฺเขว วสฺสิธราภฺตุ ๑

พุทธประวัติ

เมื่อเวลาล่วงมานานจนถึงกาลกล้วยค มหาสมุทร
อันใหญ่กล่าวคือสัตว์ในภพโลก มีสันดานอันหนาชน
ด้วยราคำถุณา มีอุปมาดุจกึ่งเทวดาผู้เสวย
อายุเข้าสิ่งประจํากาย หม่ชนทั้งหลายจมลงแล้วใน
ห้วงน้ำกล่าวคือโมหะ มีแต่ความหลงใหลเป็นเบืองหน้า
พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ประกอบด้วยพระกรุณาได้ทรงอุบัติ
ในโลกเป็นที่อาศัยของสัตว์ พระองค์ทรงพยายาม
เพื่อจะทำอุปการกิจแก่สัตว์โลก มีพระบวรสันดานอันมาก
มูลด้วยพระกรุณา จึงเสด็จจวตารลงมาถือปฏิสนธิใน
ครรภ์มารดาแห่งพระอัครมเหสีของพระนราธิเบศร์ผู้ทรง
อันยลลักษณะ ทรงพระนามว่าศุทโธทน ฌคากยราช
ตระกูลอันไพศาล พระนรนาถราชมเหสีผู้สมญาภิธาน
ว่ามายา ได้ทรงบริหารรักษาพระหริเจ้าผู้เป็นครของโลก
ไว้ในพระครรภ์ เหมือนกับผิงสมุทรอันอยู่ใกล้พระจันทร์
แลแผ่นพนพสนธราอันบริบูรณ์ด้วยชุมพรพยับ

กุณฺย ตตฺสฺส ตตฺสฺส ตตฺสฺส ตตฺสฺส ตตฺสฺส ตตฺสฺส ตตฺสฺส
 วิทิตฺตํ มาตุรฺกคฺวณฺนปฺรชาตํ
 ครุโณทกาสฺส ปญฺญจวิคฺคหฺมรฺติ—
 รุชามฺพุณฺนเทเนว วินิรมิตางฺคระ ๑
 ส ชาติมาตฺรสฺส ตฺริทศปฺรมกฺต—
 —นโณณทิวาภิรารณินิฏฺฐะ
 ปทตฺรยํ กมฺปิตฺสรวโลกํ
 ทตฺวา ทิคฺชนทิกฺษุ ภูฏคฺ ชาติคาม ๑
 ปุรฺวา สฺสทิเตยํ มม นินฺนุฏฺฐิตฺรเม
 ธิ: สรวสโตวทตฺตตฺติทกฺษิณฺณม
 ชนฺนสฺสทิติ: สํปฺรติ ปคฺจิเมยํ
 สํสาร์พณฺณาทิยมฺตตฺรวา ๑ ๑
 ธิติ พุรฺวาวณํ นุฏปฺติสฺส ตเมตฺย
 ทญฺญวณฺน ตฺริโลกิปฺตติลกฺษณางฺกม
 ส ชาติทิวยานฺนภาวณิमानะ
 กุลสฺย ภูโตย ภูฏติมาพพณฺณ ๑

วรกายปรากฏเป็นเจ้าแห่งไตรโลก จะเชิดชูราชสมบัติ
แห่งศากยตระกูลให้รุ่งเรือง ก็ทรงโสมนัสนับเอาว่า
พระราชบุตรของพระองค์ย่อมต่อมาแต่สวรรค์โดยประจักษ์

ลำดับนั้นพวกโหราจารย์ผู้รู้นรลักษณ์ก็มีความรื่นเริง
สรรเสริญ ทูลถวายพยากรณ์ว่า พระราชโอรสองค์นี้
มีพระลักษณะเป็นเครื่องหมายครบตามนรลักษณ์ จักได้
เป็นประมุขแห่งกระษัตริย์เจ้าธรณิศทั้งหลาย อนึ่งจะได้
เป็นพระมหาราชผู้มีญาณฤทธิอันหาผู้ยิ่งกว่ามิได้

ครั้นพระราชกุมารทรงเจริญวัย ก็ทรงทราบตระหนัก
ชัดในอรรถของสรรพวิทยา ทรงศึกษารอบรู้ในเชิงยุทธ์
คือเพลงอาวุธและนศรทั้งวิชาकुญชรอาชาไนย เพราะ
เหตุทรงทราบชัดเจนในสรรพวิทยาทุกสิ่งทุกประการ
พระราชบิดาจึงประทานเกียรติยศให้ ได้พระนามาภิไธยว่า
“สรวารณสีทมิ” ดังนี้ พระราชกุมารพระองค์นี้มีพระอิศยา
ศรัยอันมโหฬารในทาน ทั้งพระพักตร์บริจาตสรรพสมบัติ
แก่เหล่าข้าจากทั้งหลาย แลมีพระหฤทัยปราณนาจะ

คัมภีร์ วิภังขะ วิชฌายมคกฺกิลุปะต—

มวาทปตปรุยาปะตวิวกุตถาว:

โส จินตยนนิตฺตจิตมนนุสสกา

กายสย นีรเวทมยิ ทเคยมุ ๗

อโห วตายิ ชรยาภิภูต:

กฐปตำ เกลลคมยิ ปุรยาต:

ตารุณฺยมากุณฺจิตกฤษณเกคิ

โคชนนินวานตะ ศุวลิติ ปุรغامม ๗

มहींวิษุจกฏติรลปะทฤษฏิ:

กิ กษุจจาริ นคเว กโรติ

ลัทธิยคิตํ ศุรบติ ปุรศานไทย

กิมาศุรมํ ศุรานตตานุรณ วฤทฺธ: ๗

บริจาคนครองค์ให้เป็นทานมิไ้ทรงอาลัยคล้ายกับคนหยั่ว
 คันฟาง แลพอพระเหตุทัยในการเสด็จเที่ยวประพาส
 เวลาหนึ่งเสด็จโดยราชมรรคา ไ้ทอดพระเนตรเห็นคนแก่
 มีกายทุพพลภาพด้วยชรา

พระองค์ทรงพิจารณาเห็นคนแก่นั้นปราศจากสิริสวัสดิ
 วรรณหิมตสันความองอาจกล้าหาญ ไ้ทรงเห็นอภัย
 เป็นกำลัง ทรงพระจินตนาการว่า ร่างกายแห่งสัตว์ทั้ง
 หลายนี้มีสัณฐิตไม่ถึงไหน ย่อมตะเกียกตะกายไปหาที่สุก
 กล่าวคือความตาย ไ้ความสขควรสังเวชยิ่งนัก ร่างกาย
 นโมชราเข้าครบบ้างแล้ว ย่อมถึงซึ่งความเศร้าหมอง
 มีรูปชั่วตัวดำ แลเศร้าโศกถึงครุณภาพยามเมื่อตนยัง
 หนุ่มสาว คราวมีผมดำหัวดีดั่งสวยสอาด แลทอดถอน
 หฤทัยโดยกามคุณเป็นอเนกประการ เออภพที่ชราอย่า
 ยังมีแต่อาการทถมพณพสุธา จักมีชราชราแลดูอะไรก็
 ไม่เห็นถนัด จะเที่ยวเตร่ไปไหนก็ของขี้ตมี้แต่ความ
 ลำบากยากแค้น ก็เขายังจะทำอะไรกันอีกทีในพระนคร

ภุมมะ กาสศุวาสะ กณณรรวะ กณฺฐิกุหเว
 ศุรุเตา เนเตร ฌราเณ ตฺวจิ สรสนายำ วิผลตา
 อโห วฤทฺธสฺยาสนิมินฺสกลวิรหเกตุคฺสมเย
 ปฺรโมหสฺตฤณฺณำ ยตฺตยชฺติ ทปิตำ ไนว ตรุณิมฺ ฯ

กษณํ วิจินฺตเยติ นเรนฺทรสูนุ—
 รุจฺจณฺปุร ปฺรานฺตวิโลกนาย
 โคกาศุรยํ หรฺมยวียาทธาม
 ศุมนฺคานมาภิรฺุณคฺวํ ททฺรศ

โฉนหน่อจึงไม่สัจจวไปหาอาศรมอันเป็นวันรมย์เย็นกาย
 สบายจิตรถวิลโดยมกน้อย เพื่อจะได้บรรลุประคานต
 ธรรมคือความระงับดับทุกข์ภัย ถึงอยู่ไปก็มีแต่มีคหน้า
 มัวตาวังเวียนศรัยะ เป็นทิดไอโครกครากในลำคอ หู,
 ตา, จมูก, หนิง, ลิ้น, สิ้นทุกอย่างต่างไม่ทำหน้าที่ของตน
 ล้วนแต่ไร้ผลทั้งนั้น ถึงอย่างนั้นแล้วเมื่อมาประสยสมัย
 อันเป็นที่เศร้าใจคือจะต้องเหินห่างจากสรรพสิ่งทั้งปวงเข้า
 ความลุ่มหลงละเลิงของเขาผู้เฝ้าศราก็ยังละทิ้งคำภุษา
 นั้นไม่ได้อุปมัยคจดังเมียสาวอันเป็นทริก

เมื่อพระสรวารถสถกumar ผู้เป็นราชโอรสของพระ
 จอมนราทรงจินตนาครุหนึ่งถึงนั้นแล้ว จึงเสด็จไปทอดพระ
 เนตรณภายนอกพระภารา ก็ได้ทรงทักน่าซึ่งสุสานประ
 เทศฆ่าช้า อันเป็นที่ซึ่งอยู่แห่งความโศกเศร้าโศกาลัย
 ทั้งเป็นที่ตั้งความดีใจของนักพรตผู้แสวงทางพิจารณา
 แลเป็นที่ตั้งแห่งความคับแค้นของพาลชน มีทราภคพ
 เกล่อนกล่นอยู่ในที่นั้น พระองค์ทอดพระเนตรเห็นศรั

ส สารถึ ปฺราห วิโลกุญ . ลิน
 ศีรวิณำ กายมปายภูเม
 อนิตฺยตาจันตนาตเชต
 สํสาร์ไวรสฺยวิจารสฺสท
 เกลทาโมทวิวิคฺชนวาสฺสคฺนุ ะ กุตุสาปทสฺสยาคุเจ—
 รนฺเต ยสฺสย ทเคทฺถคฺคิ กุณฺยมมปํ กายสฺสย ฐคฺคานิ
 มฺมาสฺสทสฺสย กุตุเต ปฺรารุทฺทหรโณโทยคํ ปฺรสฺสทฺทวิติ—
 วุยาสฺสทคฺคิ ปฺรเททฺททารณณนโฑรหํ นรา: กุรวฺเต ะ
 นาสคฺคยํ น ปฺราปฺวาทปิตฺตํ โน มรฺมณิทฺทภาสฺสเท
 ไนราเคฺยน วิเคฺษคฺคิตลตฺนุ: เสวาปฺรวาโสชฺฉณิตะ
 ปาโปปารุชฺชนวฺรชิต: ปฺรคฺคฤเท ทฺวาระโสฺถรลํทฺรชิต:
 กามเทฺวณฺววิษาทโมทฺรหิต: ปโคฺยมฺย เคเต คว: ะ

กายอันเหลวละลายย่อยไปในน้ำชำระนั้น ทรงระลึก
ถึงความไม่เที่ยงจนมาแล้วก็เกิดล้ายากพระเหตุทัย กระ
ล้นกระล้นที่จะแสวงหาพระญาณปริชาคือความเห็นอย
หน่ายจากสังสารวัฏ จึงตรัสกระนายสารถิว่า

สติติแห่งร่างภายในที่สตกถึงความเสื่อมไปสิ้นไป
ทั้งปรากฏอยู่ณที่นั้น เป็นเครื่องถมปลดพินมัตถ์น่าเกลียดไม่
สอาด ผุงกาแลสนับได้กลิ่นทคณธชาติอันเกิดแต่
น้ำเล็ดค่น้ำหนอง ก็พากันมาแวกล้อมยอแย่งเป็นอาหาร
ก็แต่เหตุไฉนคนพาลผู้โง่เขลาจึงมาถือกายนั้นเป็นที่ตั้ง
แล้วกระทำทุจริตต่าง ๆ คือพยายามลักทรัพย์ของ
ผู้อื่นบ้าง ตะเกียกตะกายคยหาสมาคมกับสัตว์ของผู้อื่น
บ้าง ฆ่าฟันประทุษร้ายต่อกายสัตว์อื่นบ้าง ดูเกิดศพ
ทนอนอยู่ ไม่เห็นมีพทุสมสา ไม่มีวาจาหล่อเลี้ยง ไม่
กล่าวคำทำลายความรัก มีร่างกายอันเย็นโดยวิเศษ
เหตุปราศจากความอยาก ปราศจากนอนค้างอ้างแรม
ด้วยพวกพ้อง เว้นจากการแสวงหาทรัพย์สมบัติโดยทาง

กฤษฺติปฺรทิสฺสย กเลวรฺสย
 ปฺรยยนฺตฺมมาวียเมว นิษฺจา
 ยตฺตกาณฺฐปาสาณสฺमानเจษฺฏ
 ปฺรยชาติ มฺฤทฺทสฺมคฺคกฺกตฺกตฺกมิตฺวมนฺ ๑

อฺกฺกเตวฺติ ไวรากฺขมยํ ปฺรคานฺตํ
 ศฺรยณฺวิจฺจินฺตฺยานฺตฺวินาคี สรวมน
 อนฺตःปฺรภาณนฺตรเมตฺย โสณฺ—
 ทฺวิฏฺติโกเค คีตฺติลาภิลายะ
 อนฺตःปฺเร ตสฺย นฺนฺปาตฺมซานํ
 สหสฺสขมฺภฺยา หริณฺณกฺษณานาม
 จิตฺตวารีปิตานามิว สํคโมณฺ—
 น คานฺตีสกฺตสฺย สฺขานฺนฺวาระ ๑

บาปกรรม ไม่ต้องไปเที่ยวขอทานตามประตูบ้านผู้อื่น
 ให้คนเฝ้าประตูนั้นช้เขน เว้นจากความรักความเกลียด
 ความลำบากความหลง สถานทนเป็นภาคพินทุอยู่ครั้ง
 ที่สุดของร่างกายอันถมแผ่นดิน ร่างกายย่อมถึงซึ่ง
 สภาวะเป็นดินเป็นถ่านเถ้าเป็นอจุรณเป็นหนอน นอนอยู่
 อย่างธรรมดาเสมอด้วยท่านไม่แลก่อนหิน

พระสรวารลลิตมมีรับสั่งกระนายสารถังนแล้ว ทรง
 อาศรัยความระงับอันเกิดแต่ความเหินหายหน่าย ทรง
 พิจารณาเห็นสรรพสิ่งทั้งปวงมีความพินาศเป็นที่สุด เมื่อ
 เสด็จถึงปราสาทอันอยู่ณท่ามกลางพระบุรีแล้ว มีพระ
 อภิลาษคือความรื่นเริงในการเสวยสิริสมบัติอันย่อหย่อนลง
 ทรงสถิตในที่สมาคมแห่งนางนักษณมผู้มีชาติสมภาพแต่
 กระษัตริย์หมั่นทกพันนาง มีพระเนตรทั้งสองข้างทอด
 ตามฤค มีศรัทธาอันประคองวิจิตรรจนา ณภายในพระ
 ราชวัง แต่เหตุที่พระองค์มีพระหฤทัยตั้งต่อคานติธรรม
 เสียมั่นคง จึงมิได้ทรงประสพความสุขสมมาคนั้น

ทตะ กุณิศักดิ์ สมุเปตย สรว
 เมหุติกา: สัสติ ตตตุมหุ:
 ราชนุสุตเสต ภาวตา ตรีโลกี—
 ปติระ ปุรภาเว ภควานุชิโน ภา ๑
 ศุรุเทวติ ราชา ภวนาธิปตย
 ปุตรสย ยเตนน สมิหมาน:
 วนาภิกามสย ตโป นิโรทธุ
 จเกว ปุรทวารวิเศษคูปติม ๑
 อตุรานตเว คานติปถิ ปุรเวษฏ—
 มาศาปริตยาคฤฤตาวธาน:
 อสุตาทริศฤงศาครมธามนิ สุรบ:
 สัธยาภษายามพรมาลลมุเพ ๑
 รเวา ปุรยาเต กกุภา พญา
 ฌโนนราคะ กุณธมาตวลกษย:
 เปรมานิ จิตฺตานิ ๑ ชีวโลเก
 วิทฺยทวิโลธานี น กสย นาม ๑

ลำดับนั้น พวกโหรทั้งหลายจึงเข้าไปเฝ้าพระเจ้าศุท
โธทนต์เป็นพระเจ้าแผ่นดินคันทองพระโรงราชสภา แล้ว
กราบทูลว่า ข้าแต่พระราชสมภารเจ้า พระราชบุตรของ
พระองค์จักโตเป็นประธานบดีศรีโลก อนึ่งจักโตเป็นพระ
ผู้มีพระภาคผู้ชนมมาร

พระเจ้าศุทโธทนต์ทรงสดับแล้วมีพระหฤทัยปราณา
จะให้พระราชโอรสเป็นพระเจ้าแผ่นดินสืบสันตติวงศ์ จึง
โปรดให้ทำการรักษาพระทวารให้มั่นคงแข็งแรงขึ้นกว่าเก่า
เพื่อจะป้องกันมิให้พระลูกเจ้าผู้มีพระหฤทัยยินดีในบ่
าออกไปสู่ตโปวันได้

ในขณะนั้นพอถึงเวลาพระสุริยเทพบุตรผู้มีสติทรวง
ไวซึ่งความเป็นกลางกล่าวคือละเสียซึ่งความปราณา
ทั้งปวง ก็เคลื่อนคล้อยลงไปยังอัมพรซึ่งมีสีแสดทั้ง
แสงเสน่สนธิยา โดยความปราณาจะเข้าสู่หนทาง
ระบับคัมภีร์ ฌที่เคยสถิตยอาครียที่บอกเขาอัสตะ

รเวรวีโยเค   คฺณิวลฺลภสฺย
 ไศกานกฺกาเรณ   ตโมภเวณ
 เสฺนฺเหณ   สวโธวิว   พณฺณวฺรค:
 ปทฺมากระ   เกฺลศฺนํมีลิตฺถกฺข   ฯ
 ทิกฺกเกศฺปาศปฺรติมํ   ตมสฺสทฺท—
 ทิปาวลิจฺจุปฺกมาลิกางฺกม
 เลเณ   วียोคารุทฺทวฺรชฺฐสมฺภาคฺนิ—
 สฺถานสฺสผลิจฺจกาภฺยลฺลภสฺสลิลาเม   ฯ

อโถทฺยเยา   สทฺตวสฺสิตปฺรกาสะ
 สฺสจฺฉา   ทชฺชานะ   กรุณฺหามิวนฺต:

เมื่อทวงพระสุริยาตราเคลื่อนคล้อยลึบตวงไปแล้ว ฌทิส
 นั้นก็ยังปรากฏเป็นสีน้ำครึ่งย้อมอยู่นั่นหนา แต่ทว่า
 ปรากฏอยู่ชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น ขณะเมื่อสีนั้นยังปรากฏ
 อยู่ก็เป็นที่ชื่นชมความรักแลน้ำใจของชาวโลกทั้งปวงชั่ว
 ขณะฟ้าแลบแลวก็อันตรธาน ต่อมาก็มีมณโฑนการ
 ทำให้ไว้ในสระเศวตรัยหยาบห่อกลีบเกสรนอนหลับไหล
 เพราะวิโยคห่างไกลดวงอาทิตย์ผืนที่ชิตชมด้วยแผ่วคมี
 ลงมาถูกคอง ถ้าจะเปรียบก็เหมือนพวกพ้องที่ตองพราก
 จากสัตตบรรณ ก็พากันโคกเศวตรัยด้วยความเสนาหา พอมีค
 ลงแล้วทิศทั้งแปดก็ดำคล้ำเหมือนกับกลุ่มมเมยาวสัตรี
 อันมีมาลิตอกจำปากล่าวคือเปลวประทีปเป็นเครื่องประทีบ
 มีแสงวาววับด้วยเปลวธูมาการอันปลิวปนกับประกาย
 คล้ายกับกลุสัตรีที่ผ่นหายพรากจากไปแลมจิตต์หวนไหว
 กระสับกระส่ายฉนั้น

ขณะนั้นทวงพระจันทร์อันประกาศปลื้มทั่ว กล่าวคือ
 มีรอยเส้นขีดสีดำ ๆ แลประกาศสีขาวสะอาด เป็นที่ขังอยู่

นิवारณโมหมนานุการ

วิโคธการาย ศคิ ปุรวฤตตะ ๗

จนโทรทยนตะปุรสุทริณ

ปุรสาธนวยครปริศรหาณาม

ศฤงคารลิลาสมย์ วิโลกุย

กฤษณ ปุรทเธยา นรนาถสุน

อิม่า: สโมหารปุรสรตทิตศุจารุณนา

ยทกษิเกษโยนตรวิศติ หฤทย สุนิสิวิ:

สุขาทิจุณ มุคิ วิษมิว สมตสุตชย วิษย

ศรเขหิ ปุรยนตสุติปริจิตา คานติตรณิ ๗

ลจिनตยนิตยวนิศุน—

รทวาระษ รทเธษ นิคานตปาไล:

แห่งหยาดน้ำอมฤตวารี สามารถจะแผ้วถางห้ามเสียซึ่ง
 อันการอันที่แน่นอนหนา ประพฤติจรรยาเพื่ออุปการะแก่
 สรรพสัตว์ ทุกสิ่งมีความกรุณาอยู่ภายใน ก็เยี่ยง
 เยี่ยมเหลื่อมไคลไคลใจรักขึ้นมา

เมื่อพระจันทรอทัยใจรักขึ้นมาแล้ว พระสรวาร
 ถัสติทททศพระเนตรศัสนามพอนซึ่งครกครนแห่งนางใน
 อังคางาม ประทับแวววามด้วยเครื่องประดับอันเลิศ
 ครุห์หนึ่งแล้ว ทรงพระดำริห์ว่า นางทั้งหลายเหล่านั้นมีท่วง
 ทกิริยาตึงตังสายฟ้าอันแลบฉวยตเฉวียนในกลีบเมฆกล่าว
 คือทำให้หลงใหล มีดวงตาอันคางามยามเมื่อสายสอ
 สามารถจะลวงลอคเข้าไปสู่ดวงหฤทัย เราจะละเสียซึ่ง
 วิษยอันรักที่มือประมาตังยาพิษอันทาศักยด้วยความสข แล้ว
 ไปอยู่กับหญิงสาวกล่าวคือธรรมเครื่องระยับ ซึ่งจะสั่ง
 สมไว้ไต่จนตลอดชีวิต

เมื่อพระราชกุมารผู้มีชาติสมภพอันเกิดแต่เทวคา
 ทรงจินตนาณกตังน ครั้นพอเฝ้าประตผู้รักษายาม

ทิวขประภาวาปตคตริวารุข

วินิรุษเยา หรมุขปถเน ตูรณม ๑

สวจนทกาขย์ ปรวีโพชย สุต

หย์ สมารุหุข จ กนถกาขยม

โวยมนา ชวาททวาทศโยชนานิ

คตวา วณิ นิรุชนมาสสาท ๑

ตตวรารุหุขาศววราตปฐาเต

เกยรหารางคทกณทลานิ

มุกตวา กิริฏ ๑ วิตรุข สรว

สตาย สตวาภรณสตุมเจ ๑

ห้โห นิรวตสว หย์ คฤทิตวา

คฤหาณ สรวาณิ วิภูษณานิ

เอไทรน กิณมม กฤตยมสติ

ภุกฤตกุลเล คฤษิวิณษฏคิไษฏ: ๑

เอโก วเนสนินนิตี ไนว การุข

สตุวยา มยิ เสนหมโยนตาป:

ทำยบศปฐกฐนแล้ว พระองค์ก็เสด็จโดยด่วนตามทาง
 ทิมแถวแห่งวรปราสาท ทรงปลกนายม้าต้นอันมีนาม
 ว่าสวฉันทกให้คันทัน แล้วจึงเสด็จขึ้นทรงม้ากั้นถก
 ขยับไปโดยโพนมวิถีสันระบะทางสี่สองโยชน์ บรรลุถึง
 วันสถานประเทศบาอันปราศจากประชานิกรชน

เมื่อบรรลุถึงตำบลนั้นแล้วเสด็จลงจากหลังอาชา
 พอประจวบเวลารุ่งรางสว่างวัน จึงทรงเปลื้องเครื่อง
 ประดับเป็นต้นว่ารัศมีพระกรแลสร้อยสังวาลย์พาหุรัต แล
 ภูษณพลพระมหามงกุฎ สั่งให้แก่นายม้าต้น ยังเหลือ
 แต่เครื่องประดับกล่าวคือสัตรีขมุกุณ แล้วตรัสแก่นาย
 ม้าต้น ว่าแน่เจ้าจงรับเครื่องประดับทั้งปวงพาม้ากลับ
 ไป เครื่องประดับเหล่านี้เราใช้สักหรือไปแต่เมื่อยังอยู่ใน
 ราชตระกูล ยังเหลืออยู่เท่านี้ก็ทำประโยชน์อะไรให้แก่
 เราอีกไม่ได้แล้ว เจ้าอย่ามีความเคียดชังอันเยอใยในเรา
 ว่าเราอยู่ยากคนเดียวนะเลย ธรรมดาสัตว์เมื่อเกิดก็เกิด

สัมชายนเต ชนมนิ ชนตฺตฺเรก:
 ปฺรยาที จานฺเต ปฺรโลกเมก: ฯ
 ทฺรุมคฺคตฺรํ มิตฺรํ สรลหฺฤทฺทโยยํ มม มฤค:
 สฺถลํ ลีลาศยฺยา ตนฺตรตฺรตฺวํนิวสนม
 สวโกษ: สํโตษ: กฤตฺถกรฺโณว ปฺรียตมา
 น สํสาร์: กคฺจิตฺทภาวตี วิภเวสฺมินฺปรีทว: ฯ

อุกฺเตวตี สฺตํ กุณฺธิปาลสฺสน:
 สฺวयํ กฤปาณฺเณ นิกฤตฺตตฺตฺต:
 ตมคฺครุธารารทฺรปจฺฉํ วิสฺถชฺย
 คฺฤทฺคํ คีเรนนตมารุโรห ฯ
 ปฺรยงฺกพนฺธเณ สฺสฺโยปวิษฺเฐ
 สฺมาธิสํนทฺธวีสฺสทฺธจิตฺเต
 ตสฺมินฺกุณฺธเณ วิคฺวคฺครา คีรีนฺทฺร:
 ส ภคฺนคฺฤทฺค: คคฺลปฺทว ฯ

คนเดียว เมื่อตายไปสู่ปรโลกก็ไปคนเดียว ต้นไม้ใน
ป่าจักกันทางต่างร่วมของเรา เหล่ามฤคชาติซึ่งมีฤทธิ์
อันดีจักเป็นมิตรของเรา แผ่นดินจักเป็นที่นอนเล่นของ
เรา เปลือกไม้เล็ก ๆ บาง ๆ จักเป็นผ้ารองของเรา
ความสันโดษมักน้อยจักเป็นคลังของเรา ความกรุณา
แก่สัตว์กำพร้าจักเป็นเมียบ่อบริการของเรา ความดีฉินินทา
อันใดอันหนึ่งอันเป็นกรรมตาของสังสารวัฏ เหตุอาศรัย
สมบัติพัสถานจะไม่เกิดมีแก่เราเลย

พระราชกษัตริย์ทรงนั่งแล้วทรงทอดพระเนตรด้วย
พระแสงขรรค์ สั่งนายมาตน์ผู้มีผ้าอินทรม้วนนำดา
กลับไปแล้วเสด็จขึ้นสู่ยอดเขาอันสูง เมื่อพระมหากษัตริย์
ราชเจ้าผู้เป็นครุฑของโลกเสด็จเข้าสู่ความสวัสดีด้วยการผูก
บัลลังก์แล้วทรงนั่งขัดสมาธิ มีพระหฤทัยอันระยิบ
เพราะทรงผูกสอไว ซึ่งเกราะคือพระสมาธิธรรม ยอด
ภูเขาก็มั่นคาลแตกแหลกลเอียดไป เมื่อจอมเขากินทนา
การทำลายลั่นออกไป หม่อมมรทั้งหลายผู้สัจจรออยู่ใน

วิจารณ์ทรมองเคน วิวิคนวกตุร
 ทฤษฏีวามรา ไวยมจรัสตมฺบุ
 ษคทศุรํ ทุวิ คิริเรษ ษรตุ
 ปรโภา ปรสัทาตร ศุภํ น ศกฺต:

ตต: ส นิษกมฺปมวาปฺยเทศ
 วสุรสาสนาขยิ วิกสทวิเวก:
 อนุตฺตรชฺฌานนิธานมาปฺตุ
 ธีร: สลฺลิตฺตยานตรุธิโรภูต

ชาติโตยว มาระ คมนิศจฺลำนํ
 ไวราศุยไวเรณ วิการการิ
 ตเสยฺยนุทฺตานุเตยว กุฏตา: สสมาธิ—
 ภาญคาย ภาญตา: ส สสมาธิเทศ ฯ
 กฏาไภษ: กุฏวาณา: กุฏลยกุลํ ภาญติวิกัล

อากาศ ก็พร้อมกันฝนพกตร้ตกลงจึงแลดูพระมหา
 บรมราช กล่าวสรรเสริญว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นประ
 ธาน จอมเขนินไม่สามารถจะทรงไว้ซึ่งพระองค์ผู้เป็นคร
 ของโลกได้ พระองค์จึงเลื่อมใสในธรรมอันงามของ
 พระองค์เถิด

ลำดับนั้น พระมหาบรมเจ้ากัฏฐทรงบรรลุซึ่งประเทศ
 อันปราศจากหวั่นไหวกล่าวคือวชิราสน มีเวกสมาธิ
 อันเบิกบาน มีพระปรีชาญาณอันตั้งมั่น ทรงไว้ซึ่งธรร
 สำคัญคือฉานสมาบัติอันถาวร เป็นเหตุจະบรรลุถึงที่ตั้ง
 ของอนุตตรขุญญา

ขณะนั้นชาติมารซึ่งเคยทำการผจญแก่ผู้ประพฤติ
 พรตอันมั่นคงทั้งหลายให้วิการกำเริบ เพราะของเวรไว้
 ด้วยความเกลียดชัง จึงใช้นางกานดาทั้งหลายอันตน
 สร้างสรรค์ด้วยรักมีพระจันทร์ ให้มาแสดงกิริยา
 ประโลมลออ เพื่อกจะทำลายสมาธิแห่งพระมหาบรมราช

สฤๅษนคฺย: ปาทาพไซ: สฤๅลกมลมาลาลินตามิ

ทิกนคฺย: คีตาโคธุมขรุจิรวิยาสมสมิ

ยยสฺสตาตฺตสฺยาเคร ฤๅตทฤๅตมสมาเรวิผลตามิ ฯ

อถาคไทรทุ:สหมารไสไนย:

คสฺสควาคุมวหนิทุมปัสสุวไซ:

กษิปปไทรนลปปรกโร: กุมาร:

ปไซปรีวากีรณตนรพภูว ฯ

สวยํ สมตฺตสฤๅษฏคเว สุมเรยิ

ยาเค วิลเกษ ฌนไทนยไสเนย

วชฺรวาสนธฺยานธฤติ: ส สมฺยก

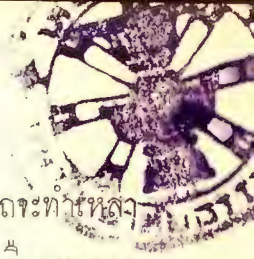
สํพุทฺธคํ สรววิทาสสาท ฯ

พฺรหฺมปฺรธาในสฺสทริทไค: ปฺรทตฺตํ

ปาทริสฺมาทาย ส จีวรํ ฯ

สํสํวรมุกฺโคย สฺวรมวฺคฺยนาค-

สํมสฺย สทฺธมฺมถาภิเทศ ฯ

เจ้าแทจริงนางทั้งหลายเหล่านั้นสามารถจะทำให้ลูก
 ดอกบัวทั้งหลายให้วิกลปราศัยไปด้วยชำเลื่องหางตา
 แลสามารถจะทำพวงมาลาที่ทำด้วยดอกบัวให้เศร้าส
 ด้วยวรรณแห่งบัวบาทอนึ่งดงาม แลสามารถแสดงความ
 คยัคั่นอันหาสิ่งเสมอมิได้ให้แก่รัศมีพระจันทร์ ด้วย
 วรรณแห่งดวงหน้าอนึ่งดงาม นางเหล่านั้นก็มาพยายาม
 เพื่อจะทำสมาธิอันดำรงมั่นอยู่ในกระหม่อมของพระมหา
 บรมหาบุรุษให้ปราศจากผล ต่อขึ้นพวกพลเสนามารอันหาผู้จะ
 ต้านทานมิได้ ก็พากันมาแวดล้อมพุ่มชดคีตราชวรุหิ
 นไฟไหม้แล่นทั้งหลายจะนับประมาณมิได้คล้ายกับเมล็ดฝน
 เกล็ดอนก่ล่นท่วมองค์พระมหาบรมหัตถ์กึ่งกองดอกไม้ ที่สุด
 พระยามารได้แสดงศรไปเอง เมื่อพวกมารแสนยาก
 เปนอันมากมีความอ่อนเพลีย มุ่งเอาพระมหาบรม
 เป้าหมายมิได้พากันหนีไปสิ้นแล้ว พระมหาบรมเจ้า
 ทรงไวยังฉนวนมีอาการังอาสน์ ถึงซึ่งความสำเร็จ

หยั สฺมาทาย จิเณ สฺเต
 คุนฺยาสนั คากุยปรุ ปรวิเษ
 ชนสฺย สานต: ปรุมณฺทลสฺย
 สฺมทฺยเยา ติวรวิษาทนาท: ฯ
 มหิยติ: ปุตรวิโยคตปต:
 ปรสฺปตชีว: กษณโมหนิทฺราม
 นิตฺรามีวาสาทฺย ฌนนานุพนฺจํ
 นิ: สฺปนทวฤตฺติรณ วิเวท กิจิตฺ ฯ
 ขวาปตสํชณํ สฺจิราตฺตมฺจฺร
 นกฺขรรา มุณฺจ วิจารุย โมหม
 ราชนฺสฺตเสต สฺคตตฺวมปต:
 สฺราสฺไวรวณฺทิตปาทปทฺม:

เป็นพระสัพพัญญุตสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงถือบาตรแล
 จีวรซึ่งเทพยดาทั้งหลายมีพรหมเป็นประธานนำมาถวาย
 แล้วทรงแสดงพระสัทธรรมเทศนาแก่หมู่เทพยดามนุษ
 แลนาค เพื่อบรรลุโมกขธรรมอันพ้นจากสังสารสาคร
 ทนจะยอ نگกล่าวถึงนายมาตน์ เมื่อพามาใกล้มา
 หลายเวลาจึงเข้ามาเฝ้าคากยบวรีอันมีอาสน์วางเปล่า ชน
 ทั้งหลายทั่วมณฑลจนกระทั่งในพระราชวังพากันสรวบ
 เครื้นเริงแต่เสียงร้องว่าพรหม ประกอบด้วยความคึก
 แค้นยิ่งนัก พระเจ้าศุทโธทนะก็ทรงเคืองตร้อนพระหฤทัย
 เหตุอาศรัยบุตรวิโยค มีพระชนมชีพพลมอหลับอยู่
 ทรงประสพความหลับอันแน่นหนา กล่าวคือทรงนิทรา
 ด้วยความทุกข์ทุกขณะ มีพระภริยาอาการอันน่าสง
 ปราศจากการเคลื่อนไหว มิได้ทรงรู้สึกสมปฤติสิ่งใด
 สิ่งหนึ่งเลย แต่เป็นอยู่ตงนสันกาลนาน ครั้นค้อมมี
 พระสติสัมปชัญญะ เทพยดาทั้งหลายผู้สัจจอยู่ใน
 อากาศจึงทูลแก่พระองค์ว่า ข้าแต่พระราชาเจ้า พระองค์

ตต: กุณิศาตฺตริชคตฺตปฺรสิทฺธํ
 ชฺวาทวํปี ตํ ไชนเวน ชิเนนฺทรม
 ทฺรฆฺฏํ ยเยา หฺรฆฺสฺธานิธานํ
 สามาตฺตยมิทฺรสฺวชน: สสฺสไนฺย: ฯ
 ตทาสุรโมปานตฺมहिมาปฺย
 วนํ วิโลกฺย ปฺรศมาภิรามน
 ศฺฤทฺโธทน: สฺยนฺทนปารุคฺวสฺสฺสธ—
 มุทายินํ พานธฺวมิทฺยวาจ ๑

กุรวฺยาโทปี น ภูณฺชเต ปฺรตฺนุโทเรณ หีสํสํ
 กุรฺราณามปี ไวรฺวหฺนฺวิรฺหานน โกรธฺทิกฺคํ มน:
 วฺยาลุมฺปนฺติ น ตฺถ สฺวยํ นิปฺติทาตฺนฺยตฺถลํ วานฺรา
 นิรฺโทษาวรณํ วนํ ภาควต: คํโภา: ปฺรสาทาทิทมฺ ๑

จงทรงวิจารณ์ปลุกปลองเสียซึ่งความหลงเถิก พระ
ราชบุตรของพระองค์ใด ถ้าเริ่เป็นองค์พระสุคตเจ้า มี
เหล่าเทพยดาถวายบังคมพระบาทบงกชแล้ว

ลำดับนั้น พระเจ้าศุทโธทนะครั้งใดทรงทราบว่า
พระลูกเจ้าได้ประสูติในไตรโลกแล้ว ก็พร้อมด้วยพวก
อำมาตย์ญาติมิตรแลเหล่าเสนา เสด็จลี้ลาไปสู่สถาน
อันเป็นที่ตั้งแห่งน้ำอมฤต กล่าวคือความหรรษา เพื่อ
จะทอดทักนาสมเด็จพระชินนทรเจ้า อันเสด็จประทับอยู่
ณบาทชนะมาร ครั้นเสด็จถึงดินแดนอันเป็นอุปจารพระ
อาศรม ทอดพระเนตรเห็นไพร่พลชนนรณรมยระงับ
จึงมีรับสั่งยกอุทายเป็นอำมาตย์ผู้เป็นราชสัมพันธวงศ์ ซึ่ง
ประคิษฐานอยู่ข้างรถทรงว่า

สัตว์ซึ่งเสพมังสเป็นภิกษาก็ได้เขย็นนันทาสัตว์อัน
เอามาเป็นอาหาร ใจของพวกอมมนุษย์ทั้งหลายที่ร้าย
กาจก็มีไถ่จุ่นด้วยความโกรธ เพราะเว้นจากไฟคือ

อโงษณนิรกรชลา: สรีโต วหนติ
 นิรวิปลวา วีรชส: สุขยन्ติ วาตา:
 สุธยานเมานมุ_๑นิ_๒คำ ทธ_๑ตัว วฤ_๑ฤ_๒ษา
 นิ_๑เค_๑จ_๑ต_๑เน_๑ษ_๑ว_๑ปี พต_๑ ป_๑ร_๑ส_๑ฤ_๑ตา ป_๑ร_๑ค_๑าน_๑ติ: ฯ

อุ_๑ก_๑เท_๑ว_๑ติ ฐ_๑ป_๑ริ_๑ว_๑ฤ_๑ต_๑ม: ค_๑ม_๑ส_๑ัน_๑นิ_๑ฉ_๑าน_๑ิ
 ป_๑ร_๑า_๑ป_๑ยา_๑ศ_๑ร_๑มา_๑ค_๑ร_๑ย_๑ม_๑ว_๑ร_๑ห_๑ย_๑ ร_๑ถ_๑า_๑ค_๑ป_๑ร_๑ห_๑ฤ_๑ษ_๑ฏ_๑:
 ท_๑ู_๑ร_๑า_๑ท_๑ท_๑ร_๑ศ_๑ ส_๑ุ_๑ร_๑สิ_๑ท_๑ธ_๑น_๑โร_๑ร_๑ค_๑า_๑ณ_๑ำ
 ร_๑า_๑ค_๑า_๑ที_๑โ_๑ท_๑ษ_๑ค_๑ม_๑เน_๑ ส_๑ุ_๑ค_๑ต_๑ ป_๑ร_๑ว_๑ฤ_๑ค_๑ต_๑ม_๑ ฯ
 ฐ_๑น_๑ิ_๑ร_๑ค_๑ต_๑ป_๑ร_๑ต_๑ค_๑ถ_๑า_๑ณ_๑จ_๑น_๑ป_๑ท_๑ม_๑ป_๑ฤ_๑ษ_๑จ_๑—
 ป_๑ท_๑ม_๑า_๑ส_๑น_๑ส_๑ถ_๑ม_๑วิ_๑ส_๑ั_๑ส_๑ถ_๑ล_๑ธ_๑า_๑ม_๑ธ_๑ร_๑ม_๑
 เม_๑ร_๑ุ_๑ ส_๑เท_๑ห_๑มี_๑ว_๑ จ_๑น_๑ท_๑ุ_๑ร_๑ส_๑ห_๑ส_๑ร_๑ก_๑า_๑น_๑ติ—
 ป_๑ุ_๑ไ_๑ร_๑ว_๑ร_๑น_๑ว_๑า_๑ม_๑ฤ_๑ต_๑จิ_๑ไ_๑ต: ก_๑ฤ_๑ต_๑ร_๑ูป_๑ก_๑า_๑ย_๑ม_๑ ฯ

ของเวร วานรทั้งหลายก็มีได้แย่งชิงผลไม้กัน บริโภค
แต่ผลไม้อื่นหล่นลงเอง ด้วยอำนาจความผ่องใสของ
พระสยามภณมีพระภาคเจ้า ข้า^๕ทางสิ้นจึงปราศจากโทษ
อาวรณ์ แม่น้ำก็มีไ้กระฉ่อนหวนไหวไหลไปโดยปรกติ
ลมก็มีไ้กระพือพัดผ่นลของพัดแต่เฉื่อยๆ เรือยสบาย
คนไม่ว่าหลายก็แน่นิ่งมิไ้ดิ้งไหว คล้ายกับพระมณี
ผู้ครองครุฑมณียศอยู่ในฉนวน บรรดาสิ่ง^๕ที่หาเจตนามิไ้
ยังแสดงอาการสงขรขยับน่าชมเชย

พระเจ้าศุภโตทนต์สั่งฉนั้นแล้ว เสด็จถึงพระอาศรม
อันเลิศอันเป็นที่ตั้งแห่งความระงับ ก็มีพระหฤทัยเบิกบาน
ทรงทอดทัศนาการเห็นองค์พระสุคตเจ้า อันทรงบำเพ็ญ
พุทธ การก ธรรมทางระงับดับเสียซึ่งโทษ มีวาระเป็นต้น
ของเทพยดานักสิทธิ์มนุญแสนาค เสด็จประทับอยู่ณปทุม
อาสน์มีพนักอิงเป็นดอกปทุมมีสิ่งงดงาม เสมอทองคำ
ธรรมชาติอันเกิดเกลื่อนกลาดอยู่ในแผ่นปดพิ ทรงไว้ซึ่ง
วิมลสว่างกระจ่างแจ้งหาสิ่งเสมอมิไ้ มีพระศิวร่างกาย

สทธรรมกายมุปเทศทิดา ทิศนคัม
 ชุณานารกรศุมิหฤตโมหมหานุการม
 สโหนนคัมสยคมุนนตพาหุเนตร
 พาลปรวาลตรปลุลวไลหิตายชม ๗
 ลาวณยราศิวทน สรโอรุณาล
 นิรุณษณศรวณปาศวิเศยโคภม
 คัม นิรุชิตสมรมุทธารคณ ปุณณมุย
 เลเก ปุริติปุณณติมานอนปุโรโมทม ๗

ศกฺราทิจิ: สุรวโรยิ พิมุพสาร—
 มุไซยคฺช ภูมิปติภิริคุรุเคารเวณ

อันผ่องฉายคล้ายเขาพระเมรุมาศ พระรूपกายบริสุทธิ
 สอาดทุกหล่นด้วยน้ำอมฤตใหม่ ๆ ซึ่งเต็มไปด้วย
 รัศมีพระจันทร์พันทวี มีพระสถิตธรรมเป็นรูปกาย ทรง
 แสงธรรมแก่สัตว์ทั้งหลาย โดยวิธีเข้าไปให้เห็น
 ชัด พระองค์ผ่องฉายประหนึ่งไหลแห่งราชสีห์ พระพา
 หุแลพระเนตรสูงเต็มเสมอเป็นอันคิมิไต่ยกพร้อม พระ
 โอยฐนั้นแดงงามทุกดังว่าแก้วประพาฬแลใบไม้แดงพึง
 ผลิออกใหม่ ๆ ราชีพระพักตร์มองใสสดสะอาด มี
 พระนาสิกผ่องฉายเกลี้ยงกลม พระกรรณทั้งสองงาม
 สมพิเศษเสมอย่างแก้ว เมื่อพระเจ้าศุทโธทนะได้ทอด
 พระเนตรเห็นพระพิชิตมารผู้ทรงพระภาคอันโอฬารดังนี้
 แล้ว จึงทรงกระทำนโมสการ ก็ได้รับทรัพย์คือความ
 ปราโมทเป็นประการด้วยความคำนับตอบแทน

เหล่าเทพยดาทั้งหลายมีท้าวคักรเป็นต้น พร้อมด้วย
 พระจอมภวกลมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นประธาน แลนาค

นาโคศุ นมรุตในรณินนุทยมานะ
 ศุทโธทนः กนกวิษณุรมาสสาท ๑

อานนุทพณฺณมวโลกุย ตถาคเตนุฑุ
 จิตฺตปฺรสาทมสมํ สมนวปฺย ฎุปะ
 คํ ปฺรวาปฺย หรุษสหัสชาศฺรฺนินฺรุทฺธทฺฤษฏี—
 สุตฺตทฺทฺรศฺนามฤตฺรเส สุตฺรามตฺตฤปะตः ๑

เทว ปฺรغامกรุณฺหารทฺรทฺฤศา สหรุษ—
 นิःเศษโทษรหิตา วิหิตา ตฺริโลกิ
 กสฺมาทโห นิชชนสฺย กุฏตสฺสทฺวยาบํ
 สํโมหฤทฺวิรหโคกทโคปเทศः ๑

ทั้งหลาย ผู้ก็มีหน้าถวายนมัสการพระผู้มีพระภาคเจ้า
ก็พากันทำความเคารพต่อพระเจ้าศุทโธทนะด้วยความ
เคารพในพระบรมครู พระเจ้าศุทโธทนะก็เสด็จประทับ
ณแท่นทอง

เมื่อพระเจ้าศุทโธทนะทอดพระเนตรเห็นดวงพระจันทร์
อันผ่องก่อดำริขององค์พระตถาคตเจ้า อันเป็นพงศ์เผ่า
ของท่านผู้จะนำมาซึ่งความเปลือยเปลี่ยวใจ ก็ทรง
ประสพซึ่งความเลื่อมใสแห่งจิตรไม่มีที่เปรียบปาน แต่
ครั้นเสด็จเข้าไปใกล้กลับมีทมนอนธการ ด้วยน้ำ
พระอิสัสชลอันชุ่มชื้นพระเนตรเหตความหรรษา มิได้ลืม
ด้วยการที่จะทอดทักคณาขององค์พระตถาคต อันประกอบ
ด้วยรสอย่างอมฤตวารี แล้วจึงเปล่งสุนทรวาทีคำรัสว่า

พ่อผู้เป็นเทพยดา มีพระเนตรอันชุ่มด้วยพระกรุณา
เป็นอันมาก หากมาจัดให้ไตรโลกยวิสุทธิจากโทษมีแต่
หรรษา ไฉนหนอพ่อจึงทำหมู่ประยูรวงศาให้สันติติหลัง
ไหลมองมุลไปด้วยความโศก เหตุวิโยคพลัดพรากจาก
ผู้เป็นพรก

แต่ก่อนพ่อเคยสำนักในท่อนปด้วยผ้าเงินมีแสงสว่าง
 อย่างประหนึ่งว่าจะมีรัศมีตลอดวราตรี มีแต่สุขอยู่ณ
 ปราสาทอันแล้วด้วยแก้วผลึกอันสูงไสย บัดนี้ในพ่อ
 มาณอนเหนือพนปดพิในป่า อันกระต้างด้วยปลายหญ้า
 ทห่มุ่เนอกคชาตเหลืออยู่ครึ่ง ๆ ต้น

แต่ก่อนพ่อเคยเสวยชลอันเย็นสนิทแลผ่องใสดุจแสง
 พระจันทร์ในภาชนะมุกตอันมีสีสุกถึงแก้วมณี ไฉนพ่อจึง
 มาเสวยวารีผื่อนกร้อยในลำธารอันอาภุคด้วยกวัชแล
 เบือกคม ชุ่มชื้นด้วยควายปลดแลช้างโขลงที่คลุ้มคลั่ง
 ด้วยความร้อนลงนอนเปล่งในคิมหฤศ

เหตุไฉนใจคอพ่อจึงกล้าหาญอยู่ด้วยอิริยาบถอันแข็ง
 กระต้าง กายของพ่อนั้นสมควรแต่แก่ผ้าเงินบาง ๆ อัน
 ปลิวลม ไฉนพ่อจึงมานั่งห่มหนังมฤคาผกชฎาแทน
 มงกุฎทอง ทำให้ร่างกายเศร้าหมองอย่างยิ่ง ผินหน้า
 หันสรรพสิ่งที่เป็นสุขสบาย สถิตที่หลายที่กล่าวมา
 เหล่านี้ ใครเป็นผู้ซึเป็นครูสั่งสอน

อิติยารุชวาชชนปเตา ชนกามีมานา—
 ตุปฺโตริจํ สทลํ ราคมํ พุรุวาเน
 เสฺนโหปฺลปฺตรชสา มลีนสฺวภาวํ
 ทํ ตาปสํวณิษฺศุภคฺวานุพฺภาเย ฯ

กํ ชีวาวณิพนฺธํในรฺคฺคณฺเณนารวณิไทรพนฺธํ—
 รุเป ยานํตฺยณํตฺยทึเน กุณฺเณนาคฺรูปตฺนปฺรตฺยายนา—
 ปาตฺรตาม
 สทฺธรรมาธิคฺมः กุริยารุชฺชปฺรมः สทฺธสํคฺมः สํยมः
 ปฺรยฺยนํเตปฺยจลา วิรฺกตฺมนสฺสาเมเต สทฺธํ พานํธวาः ฯ

ชากุณฺชยาฏวีกะ ปโรรปฺหฤตา สามนํตลีสํมานํตฺน—
 วิรฺชฺยารุตามรโณทฺยตาปฺริยตฺมา มุชฺชสฺสฺตรํโคมฤตः

เมื่อพระชนกตำราสธยคำประกอบด้วยวาระอันสั่ง
 สมอยู่ในบุตร เพราะความอ่อนแอเพราะทรงถือว่าเป็
 พระบิดา ในท่ามกลางสภาทั้งนี้ สมเด็จพระผู้มีพระภาค
 ผู้เป็นหมอรักหาโรคอันยังเกิดแต่ความเคียดชัง จงตรัส
 กับพระบิดาผู้มีพระหฤทัยอันเศร้าหมองด้วยอุลลิกกล่าวคือ
 เสนหาว่า

พวกพ้องเผ่าพันธุ์ ที่ต้องเอาใจเขาด้วยการทำคุณ
 เขามาเกี่ยวข้องในเวลาใกล้สิ้นชีวิตจะมีประโยชน์อะไร
 เมื่อวันตายหากเขาจะมาช่วยขยับนำตาสักครู่หนึ่งแล้วก็ไป
 เท่านั้น การบรรลพพระสัทธรรมอย่าง ๑ การเว้นความ
 ยินดีในกิริยาของโลกอย่าง ๑ การคยสัตตบุรุษอย่าง ๑
 การสำรวมอย่าง ๑ เหล่านี้เป็นธรรมที่ไม่ถ่วงแน่น ย่อม
 เป็นเผ่าพันธุ์พวกพ้องของสัตตบุรุษผู้มีใจปราศจากกำหนด
 ในเวลาสิ้นชีวิต

ไต่ยืนว่าพระเจ้าแผ่นดินทั้งหลายยังขัดสนจนความ
 นอนในทิศียาอันอ่อนลมน เพราะคิดถึงเหตุตั้งร้อยอย่าง

มนตร์ โทหสุมุทย ไตติพลวานิตุยาตตจินตาสไตะ—
 ฐฎปาละ: กิล โกมเลयी คยเน นิตุราทริทุระ สทา ฯ

อาศาปาศนิเวศพนอนปฤฤควนถิวยถาวรชิต—
 สุตฤษณาตูปนิวฤตติคิตลตนมมานาวมาโนชฉิตะ
 ราคเทเวษวิษปฺรคานติสฺชิตคฺจินตาวหิเน วเน
 ปาษาณเ ฉนทรภุสฺสินิจิเต เคเต สฺขํ นีรวฤต: ฯ

โภคํ นิตฺยมชีวณโภชนรฐา ชีหฺวํ สทา ทวศย
 นไวทฺยปฺฤจฺฉิตทภยาทภิมตํนาศฺนาติ ตฤษณาตฺต:
 ภุกฺตวา สฺवलฺปกมปฺรยคฺนปติคํ มฺลํ ผลํ วา ชลํ
 ปีตฺวา ชาตํ รุชํ ชเนศ ภาชเต กาณฺจिनํ
 นิษฺกิณฺจนะ ฯ

คือคิดลงดินแดนประเทศราชแลราชอาณาจักร ถูก
โจรป่าแลพระราชอาคันแก่ชิงไปบ้าง พระมเหสีทรง
นึกสนมทั้งหลายหึงหวงกันแล้วพยายามฆ่าตนเองบ้าง
ฆ่าทรงล้มตายบ้าง มนตรีผู้มีกำลังก่อการประทุษร้าย
บ้าง ตั้งเป็นตน เสมอไป

คนผู้ปราศจากความขี้ขลาดอันเป็นปมแน่นหนาแล้ว
คือเครื่องผูกอันเข้าไปในบ่วงแห่งความปรารถนาย่อมมี
ความเย็นใจ เหตุไฉนจากความร้อนคือตัดหาคลายจาก
เยื่อหุ้มแลเกิดเป็น บรรลือสุขอันระยับเลี้ยวซึ่งพิษคือราคะ
แลโทษ ยิ่งจิตต์ของตนได้ คนเช่นนั้นแม้จะนอนอยู่
บนแผ่นหินอันรกรงรังด้วยปลายหน้าอันแหลมในป่าก็มี
ความสบาย

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นใหญ่กว่าชน คนที่บริโภคอาหาร
มากเกิดโรคแต่อาหารไม่ย่อย ย่อมต้องเลบลิ้นออก
ถามหมอเสมอ ถึงจะกระวนกระวายอยากก็ต้องอด
อาหารเสลดที่ตนต้องการ เพราะเกรงใจหมอ ส่วนคน
ที่ปราศจากกังวลแล้ว บริโภครากรไม่แลผลไม่เล็ดน้อย

คฺยฺยาสฺตาสฺตุนฺตูลเปคฺลตลา: สฺวา เหมหฺรมฺยสฺสัถิ
 สฺตทา: เกยฺยกริฏฺฐหารรนาเสฺต กุณฺณรนาเสฺต หยา:
 โภคานเสฺตถมฺตานกสฺยสฺสขทา: กิตฺตวณฺณิปปกฺษฺมาณฺจล-
 จฺเฉเท สรวฺมคณฺณมณฺยวคฺคํ ทฺถคฺยํ น กิจฺจกฺกวจิตฺวา

คฺวเฆมฺม หารคฺยารจฺนทฺนจยคฺจันนํคฺกํ จฺนทฺริกา
 คฺเคเต รากฺกวกฺกุงฺกมางคฺคตฺรณฺณิยฺนสฺตนาสิงฺคนมฺ
 ราเตวฺวา เวณฺรไวคฺรวารมณฺณคฺคํ ทิเน สฺตสฺสวา
 ยสฺสเอยฺยตคฺกวิยเต ส กสฺย นฺนุปเต กาย: กุณฺณตมฺน:
 สฺสัถิ ะ

อันหล่นลงเองโดยไม่ต้องพยายาม คิมน้ำพอสมควรแล้ว
ย่อมไม่เกิดโรคเลืยกแทง ไม่ว่าเวลาไหน ๆ

ที่นอนอันน่ารักด้วยนุ่มนอนอ่อนตัวก็ดี ที่สัณทคือ
ปราสาททองคำก็ดี เครื่องแต่งตัวสวยแลมั่งงูฏาก็ดี ช่าง
ม้า โภคสมบัติก็ดี ที่บุคคลนั้นถืออยู่นัก ย่อมไม่ให้
ความสุขแก่ใครเลย เพราะเหตุไร เพราะของทั้งปวงอัน
ไม่มีที่สถน บุคคลพึงประสบพบเห็นแต่ชั่วพริบตาเดียว
แล้วก็ตกไปในอำนาจของผู้อื่นไม่เป็นของใคร ๆ

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นเจ้าแห่งคน สิ่งทีกระทำให้แก่
ร่างกาย คือหนาร้อนก็ประคิบสายสร้อยไข่นาแซง ประ
แก่นจินทน ห่มผ้าจินบาง ๆ นุ่งริบแสงพระจันทร์ หน้า
หนาวก็กอดกันอันต่งต่งแห่งนางตรณผู้มีศรัทธาอันทรียประ
พรมด้วยชมดแลหญ้าฝรั้น เวลาราตรีก็ฟังเพลงขับแห่ง
สตรีชั่วควรวอันบรรเลงกับเพลงพิณ กลางวันก็ต้องไป
หาถิ่นที่ประชุมสาธชน ร่างกายที่บำรุงให้ดังเพียงนี้
ก็ยังเป็นอกตัญญูไม่รู้จักคุณ คือไม่ถาวรอยู่นาน

ในวาศุเบย ศมคิตจิตตสุชินำ นานนุทนัน จนุทนัน
 การุณยภาณรณากิรามหุฤทเย หาเรณ ภาเรณ กิมี
 รตุนาลักรณาทิกั ครุศิริวามากรณัน กรุณโย—
 ฐเนญญํ คีลทกุลคีลนวค้ำ จิตฺวามุพราทมุพรมุ ฯ

ราชนลัตฺยช โมหทฺรศฺรหมีมํ เสนุหฺวยถำ มา กุฤถา:
 สัสารสฺย วิจารย ปฺรจลค้ำ มา มชฺช ชนฺมามุพฺพา
 นิตฺยาปฺรจฺวชโนทฺถเว ภวปเถ ปฺรสุถานปฺนถภฺรณ—
 กุณิปฺราลาปสฺมาคมปฺรณยีนำ โก พานฺธว: ก: ปฺร: ฯ

ผู้ที่มีความสนใจในจิตอันเย็นอยู่เสมอ เหตุหมกความ
 อยาก แก่นจิตนั้นก็ไม่ใช่เพเลินใจ ผู้ที่มีเหตุที่ยินดี
 ด้วยเครื่องประดับกล่าวคือกรณอยู่แล้วจะบรรทุกเครื่อง
 ประดับอันเข้าไว้มีประโยชน์อะไร การที่ต้องฟังเสียง
 ครรสอนเสมอด้วยเครื่องรัตนอลงกรณ์เป็นต้น ไม่ใช่เพ
 พอหุเสียแล้ว การที่ตกแต่งครกครนด้วยผ้าผืนอัน
 วิจิตร ไม่ใช่เพื่อยินดีแก่คนผู้มียกดีห่มผ้าทุกุลพัสดุ
 คือกิล

ข้าแต่พระราชา พระองค์จงละเสียซึ่งโมหะที่บุคคล
 ข้ามไต่ด้วยยาก จงอย่ากระทำที่ดังแห่งเสนาหา จง
 พิจารณาสังสารวัฏซึ่งเป็นของหวั่นไหว อย่าจมลงไป
 ในทะเลกล่าวคือความเกิด เมื่อยทคลน้อมไปแล้วใน
 สมากม คือสามารถจะเที่ยวไปตามหนทางสำหรับเที่ยว
 ท่วทิศแลสามารถจะเจรจาวรรคเร็วไม่ผิดพลาด ในภพ
 ซึ่งเป็นที่บังเกิดของคนเสมอกันไม่มีใครเกินหน้า (พระ

ชิตยุภูตฺวา ภควานฺนุญฺปสฺสย วิทเช ปฺราโพนฺนี โพนฺนำ
 ที่ปฺตชฺฌานนิกาตฺวชฺรคฺชียา กายาภิมานาภิม
 ภิตฺวา วิคฺคิตฺตํคฺคตฺตํคฺคหนฺ สุตฺตลาจลํ ยากโรตฺ—
 สํสํราวรรณปฺรพฺรหฺณกลนาโวมสฺยลฺลํ มนः ฯ

คากุขานามถ ตตฺร ไมตรมนสํ สปฺตาธิกา โภญฺยะ
 สปฺต ปฺราปฺตวิเวกปฺรจฺจุคฺคลาภิจิตฺตปฺรสาทาตฺตปรม
 โสฺรตः ปฺราปฺตสฺกตฺตสฺมาคมผลานฺยาคามิการุหตฺตปทา—
 นฺยาปฺ: สรวชฺชนาคยภฺษยธฺยา สรวชฺชวลสํทฺรคฺคนาตฺ ฯ

อด ส ภควานฺนุญฺตฺวา สรวํ ชคชฺชินภาสฺสกร—
 สุตฺติมิวรหิตํ ชฺฌานาโลโก: กรมาทฺตคฺคณิพานฺธว:

นิพพาน) เมื่อถึงที่สุดดังนี้แล้ว ใครจะเป็นเผ่าพันธุ์
ใครจะเป็นคนอื่น ก็เป็นธรรมดาเพราะตัวเท่านั้น

สมเด็จพระผู้มีพระภาคตรัสนั้น แล้วก็ทรงทำลาย
เสียซึ่งที่ตั้งแห่งความนับถือยิ่งว่ากาย (สักกายทิฏฐิ)
เป็นเครื่องรักษากายด้วยจอมอันสูงยลสืบ อันทิบแลแน่นหนา
ด้วยปลายแห่งวัชรอันคมกล้า คือ พระญาณอันรุ่งเรือง
ให้ซึ่งโพชนาบุญญาเป็นเครื่องยังสัตว์ให้ตน เพราะ
โพชนาบุญญาเป็นเครื่องทำให้ลือเอื่อยคปราศจากมลทิน
มีส่วนทำลายละโทษอันเป็นนิรันดร์

ลำดับนั้นคากยผู้มีไมตรีจิตรทั้งหลายเจ็ดโกฏิเจ็ดหมื่น
จิตถึงสมาธิวิเวก มีกุศลเป็นเบื้องหน้ายิ่งกว่าจิตต์
เลื่อมใส ก็ได้บรรลโสดา สกทาคา อนาคา อรหัต
เพราะเหตุเห็นพร้อมด้วยตนเอง ด้วยบุญญาอันเป็นที่
สันไปแห่งอาศยะทั้งปวง

สมเด็จพระผู้มีพระภาคผู้เป็นพระอาทิตย์ชนะซึ่งโลก
เป็นเผ่าพันธุ์แห่งบุคคลผู้มีคุณ ได้ทรงกระทำซึ่งชน

ชนกรรณยา สทฺธธฺมาขุย์ นิธาย ปรี วปฺ—
 สุตฺรณศรณํ สํสาราพุทฺธาวฤตฺตปฺนรขุยฺต: ฯ
 ฯ อิติ พุทฺธาวตาโร สฺมาปฺต: ฯ

ทั้งปวงให้ปราศจากเมฆหมอกมืดมน ด้วยแสงสว่าง
 คือพระญาณ แลทรงตั้งไว้ซึ่งพระกายกล่าวคือพระ
 สัทธรรมอันเป็นศรณะ ที่จะยังสัตว์ให้ข้ามจากมหา
 สมุทร กล่าวคือสังสารวัฏ ด้วยพระกรุณาแก่ประชาชน
 แล้ว เสด็จนิพพานมิได้จุติอีกต่อไป.

จบพุทธประวัติ

สำนักหอสมุด

สำนักหอสมุด